

Іван Кірэйчык

З МАІХ КРЫНІЦ

ВЕРШЫ

Дарагім зямлякам
на светлы ўспамін аб І. Кірэйчыку,
які ў сваіх творох праславіў
чудовыя куты зямлі - Палессе
і Людзеі, якія тут жывуць.
З любоўю і павагай мошка аўтара
Ізэра Фёдарайчы Кірэйчык.

МІНСК

2. 12. 2009 г.

«МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»

1994

ББК84(4Бен)6
К43
УДК 882.6-1

К 8820600000—045 44—94
М 302(03) — 94

ISBN 5-340-01272-7

© И. А. Кірэйчык, 1994

ЧАЛОМ, ЖНІВО!

Т р ы п ц і х

Хлебам пахне поле
Адхвалявалася, паспела жыта.
Калоссе гэткае —
хоць падпірай.
І, як спрадвек было яно, —
Глядзі ж ты! —
Сама душа прамовіла:
«Пара».

І там, дзе воляй рук мазольных, дбайных
Зярняты абжываліся ў раллі,
Як караблі, высокія камбайны,
Урэзаўшыся ў ніву, паплылі.

За далячынь,
туды,
да небакраю,
Па нашым полі — не за край зямлі.
Зярняты маладога ураджаю
Струменем паліліся, пацяклі.

Знаёмы, пахкі пыл пяршыць у горле.
І хвіля ёсць святога забыцця,
Калі сялянскім хлебам пахне поле —
І жменя лашчыць зерне, як дзіця.

Была сухмень.
Былі дажджы, бы з сіта.
І не злічыць тых клопатаў, трывог...
Ды налілося і паспела жыта.
Чалом табе, вянец трывог, —
Жніво!

ЗЕРНЯПАД

Ад спякоты, як печ, спелы жнівень.
А над нівай шуміць зернялівень.
Б'е размашыста сонечным градам.
Спелы жнівень гудзе зерняпадам.
Зерняводгуллем.
Зернепрыбоем.
Вось ён, велічны, перад табою!
З чым яшчэ б параўнаць мне такое,
Калі зерне ліецца ракою?
Ці ж пасмею на фарбы скупіцца
Перад жытам і перад пшаніцай,
Перад золатам, перад бурштынню,
Што ліецца шчасліваю плынню
І пад мірным,
Пад сонечным небам
Пахне свежым і водарным хлебам?
І настрой бы ў нядзелю.
Зерняпад —
І настрой як на свята.
Б'юць бурштынным прыбоем зярняты,

Ніва шчасціцца ў золатазвоне...
І схіляешся ў нізкім паклоне,
Як здавён,
як заўжды,
як спрадвеку,
Зерняпаду,
Зямлі,
Чалавеку.

* * *

Надвор'е з сонцам,
З небам без аблокаў.
У полі спелы колас
Аж звініць.
І льецца ніва
Ў бункеры патокам,
Не проста зернем —
Водсветам зарніц.
І ёсць у рук
Натруджаных
Патрэба
Зярняты тыя
Ў жмені патрымаць...
Паклон вам, рукі,
Што прапахлі хлебам,
Што ўмеюць сеяць,
Жаць,
Пра заўтра дбаць!

Во сюды,
 ў гэты край, гэты кут,
Салаўямі апеты ля Сожа,
Мяне клікнула лета прыгожа;
Мне прыемна і хораша тут.

Нібы ў казку, прыходжу сюды.
Мне тут кожная тайна вядома.
Я прыходжу сюды, як дадому,
У даўно,
Ў маладыя гады.

Серабрыцца рака, як парча.
Паабапал —

 зялёная замець.
Я прыходжу сюды, нібы ў памяць, —
Тут мой ціхі,
Мой верны прычал.

Кажуць мне, што вясна адышла.
Кажуць: я ўжо сваё адвударыў.
Мо і так.
Толькі сэрца удары
Адбіваюцца стукам вясла.

ПОЛЕ

*П. А. Старушкову, намесніку стар-
шыні калгаса «Пераможца» Веткаўска-
га раёна*

Расхваляванымі,
Раскалыханымі,
У даспеленай жаўцізне,
Гоніць вецер жытнёвымі хвалямі
Мора гулкае на мяне.

Я стаю перад ім, уражаны,
І баюся ступіць хоць крок.
— А было ж тут балота, — скажа мне
Самавіта сябрук Пятрок.

Мілі ўзвейныя
Важна мерае
Палявы, праплываючы, карабель.
— Ды не можа быць! — не паверу я,
Ніву клонячы на сябе.

— Сама пекла было балотнае —
Не вадзіліся нат вужы...
Пасмяемся сабе ў ахвоту мы
І парадуюмся ад душы.

— У прыроды адваяванае, —
Хтосьці полю няўцам кіўне...

Не!

Прыродзе служыць прыдбанае
Чалавекам, — здаецца мне.

Сонца жніўнае раскашуецца.

І камбайн на абшарным жніве.

— Не заблудзіцца?

— Не заблудзіцца.

— Даплыве сюды?

— Даплыве!

НОЧ НА ПАЛЯВЫМ СТАНЕ

*Камбайнёрам калгаса «Прайда»
Ганцавіцкага раёна*

Цяпло касцей не ломіць,
Запас бяды не чыніць, —
Кладзі пад бок салому,
Сцялі наверх аўчыну.
Да раніцы далёка.
Пакуль раса не згіне,
Забудзьце, хлопцы, спёку, —
Спачніце, дарагія...
Астынуць і камбайны
На палявым прывале...
Па небе ночка дбайна
Сузор'і высявае.
На пальчыках абшары
Па свежай ходзяць пожні,
Каб толькі хлебадарам
Іх сон не патрывожыць.
А па-над імі ў небе
Вячystым караваем —
Сцюдзёны месяц — хлебам
К сняданку выпявае.
Сплывае ноч ва ўчора,
Святлее смуглым тварам...
Паспіце, Янкі, Жоры,
Спачніце, хлебадары!

КРАСУЕ ЖЫТА

Якое жыта за сялом!
Палае полымем нібыта.
Ой, не хвалюйся, аграном, —
Красуе жыта.

Яшчэ не скоро жаць-касіць.
Сюды з трывогай не хадзі ты,
Нальюцца сонцам каласы —
Красуе жыта.

Аб тым мелодыя чутна,
Што юным сэрцам перажыта.
А ты ў палях ідзеш адна, —
Красуе жыта.

Цябе кахае ён даўно,
Каханне хлопцу зберажы ты.
І не хвалюйся, аграном, —
Красуе жыта.

ЛЕС

Прыходжу ў гэты лес,
Нібы дадому.
Прыходжу ў гэты бор,
Нібы ў харомы.
Іду ў зялёна-гулкае
Падстрэшша,
Спярга на ўзлессі
Выцершы падэшвы.
І, зняўшы шапку,
Смольны бор вітаю...
Не знімеш перад ім —
Сама спадае!
Такі ён велічна-вячысты
І высокі —
Ў вяршалінах
Гуртуюцца аблогі...
Прыходжу ў гэты лес,
Нібыта ў госці
Да вельмі-вельмі
Блізкага кагосьці.
Бо гэты добры,
Гэты родна-блізкі
Мне ласкай быў,
Схіляўся над калыскай...

Сплывуць гады,
А мне не раз прысніцца,
Як ён карміў мяне
Грыбамі і суніцай.
Не, не частуючы —
Ратуючы ад смерці
Ў часы страшнейшага
З страшнейшых ліхалеццяў...
Прыходжу ў гэты лес,
Нібы дадому, —
І заклінаю лес
Ад буралому...
Нясу яму ў сабе
Людскую веру, —
І заклінаю лес
Ад злой сякеры...
Дзялюся з лесам
Думкаю і марай, —
І заклінаю лес мой
Ад пажараў...
Ён кожнага прытуліць,
Зразумее,
А за сябе вось
Пастаяць не ўмее.
Балюча мне,
Што лесавы вароты
Адчынены, на жаль,
І брудным ботам.

* * *

Сасновы бор,
Высозны бор,
Падпёршы шапкаю аблокі,
Духмяніць водарны чабор,
Самлела-стомлены ад спёкі.

Духмяніць хвою і лісцё,
Ліе набгом бальзам жывіцы
І вабіць сонечнай суніцай
У свой абшар,
Пад сваёй шацёр.
сваёй

Давай схаваемся ў бары.
Ў гаючых пахах.
Нам не к спеху.
Маўчыць аглушанае рэха
Да воглай чэрвеньскай зары.

Давай заблудзімся ўдваіх,
Мая хорошая дзяўчынка.
Назад нас выведзе сцяжынка,
Найшчаслівейшая з усіх.

*ШУМІ,
МАЯ БЯРОЗКА...*

Бярозка ўзвейналістая на схіле
Крутога яра,
Воддаль за сялом...
Ці мала тут гармонікаў хадзіла,
Ці мала мар пранесена было?

Тут і мая юначая сцяжынка
Калісь вілася ў кветкавай траве.
Шуміць бяроза светлым успамінкам,
Сама забыўшы ўласны першацвет.

Шумі, мая бярозка, чуйным лістам!
Цябе і сёння песня не міне,
Што ходзіць з адзінокім гарманістам,
Што водзіць у юнацтва і мяне.

* * *

Спякотны дзень,
А ветрык слабы,
Як назнарок,
Кудысьці ўцёк.
І так жа прыцягальна вабіць
Гаючы вербавы цянёк!

Ва ўсю шчаку шчыруе сонца,
На небе хмаркі анідзе.
Няма ратунку і ў затоцы,
На мляўкай, сцішанай вадзе.

Але затое ў поўднік самы
У вербах дождж спадае ніц,
Бо вербы робяць дожджык самі —
Ліюць сцюдзёны, бы з крыніц.

І трошкі смешна,
Трошкі дзіўна,
Але і слаўна да чаго ж...
А побач слынны дзядзька Сож
Удалеч кліча,
Ў свет гасцінны.

* * *

На Сожы улетку
Не сумна падлетку.
На Сожы у ліпні
Загар так і ліпне
Да цела палудай.
Прыемна і з вудай
Яршоў, чыраносаў
Пастрашыць на плёсе...
Забраўшыся ў лодку
Сяброўскай чародкай,
Улетку на Сожы
І марыць прыгожа.
А ў небе высока
Клубяцца аблокі.
Плывуць за край свету
У жніўнае лета,
Плывуць-адыходзяць
У сталасць,
У поўдзень.

Я ХАЧУ...

Я хачу, каб вечна на зямлі
Коні дзіўнагровыя жылі.
Каб былі не толькі ў возе, ў плузе, —
Каб гулялі па зялёным лузе.
Каб па самай сакавітай нерушы
Бегалі буланыя і дэрашы.

Я хачу, каб поўднікам спякотным
Беглі хлапчукі да іх ахвотна.
Каб грывастых па чарзе сядлалі
І на сплаў да рэчкі прыганялі.
Каб купалі да жывой ільсністасці
На пясчанай водмелі, на жвірыстай.

Я хачу на пахкай сенажаці
Чуць вясёлы голас жарабяці.
Чуць гарэзны стукат капыткоў,
Малады, імклівы, без падкоў...
Хай растуць-гуляюць жарабяткі —
Сам прытупну ўслед ім босай пяткай!

* * *

На жвірыстых сплавах,
На прыпцкіх тонях,
Раненька-рана,
Коней сплаўляюць,
Купаюць коней
Юныя мазыране.
З начлегу гналі
Па воглых гонях,
Па травах росных,
У чыстых хвалях
Палашчыць коней —
Сяброў дзівосных.
І хвалі — ў пырсках,
А пырскі — ў звоне, —
Аж цесна рэху!..
Вадой празрыстай
Палошчам коней
З вясёлым смехам.
То ж з даўніх даляў
(А бытта з сёння),
На сплаў прыгнаўшы,
Коней купае,
Купае коней
Дзяцінства наша...

* * *

Па алеі па зялёнай —
Ціха, не пануквалі —
Двое ехалі на конях,
Капыты пастуквалі.
Маладзенькія абое,
Сярод летняй квецені,
Размаўлялі між сабою,
Юна летуценілі.
А бярозы, а бярозы,
Што ў святле купаліся,
Ім насустрач па дарозе
Міла расступаліся.
Мілавалі іх вачамі —
Чорненькімі метамі,
І праводзілі лістамі,
Як апладысментамі.
Пахла з поля раннім хлебам,
Прыпякала, парыла,
І сінела мірна неба
Над усёй Абшарыяй...
Па алеі па зялёнай —
Ціха, не пануквалі —
Двое ехалі на конях,
Капыты пастуквалі.

ЛЕТУЦЕННЕ

Завядзі мяне зноў, няўрымсліца,
На хвіліначку б пастаяць
К залюлянай пад вечар Прыпяці,
Да таемнага хараства.

Завядзі, ну а я...
 аддзячу я
Светлым вершам
 (ён тут, пры мне),
Стрэўшы мары свае юначыя,
Што збыліся, а што і не.

Сядзе сонца за даль,
завешаную
Ніцай хмаркай,
І знікне дзень.
Ад зарэчнай грады,
залешанай
Цёмным соснікам і алешынай,
Упадзе вечаровы цень.

Я ж касцёр запалю на беразе,
І цяпельцам прылашчу лес,
І зноўся са спелым вераснем,

Растваруся ў чмяліным верасе,
Што квітнее пад весні бэз.

Растваруся ў паветра пахкае,
Апынуся ў салодкім сне...
Ноч маторкаю прататахкае,
Прыпяць сонную ўскалыхне.

Прыпяць, Прыпяць...
Спазнаўся рана я
З тваім лёсам, маім заўжды,
Я ўлюбёны ў цябе і ўяўную
Праз адлегласці і гады.

* * *

Мо паглядзець, як выйшла рунь,
А мо — ці выраслі апенькі,
Патрэба ёсць гаспадару
Дзесь мераць крокі памаленьку.

А ў ціхай засені бяроз,
Што сцелюць золата пад ногі,
Яго чакаюць конь, і воз,
І ціша ўюнкае дарогі.

Каб памаўчаць, спачыць душой,
Як спее восень наглядзецца,
Ну, хто б тут з воза не сышоў,
Хто б у лісцё не кінуў лейцы!..

Я ж — дылетант — аж крок суняў,
Застыўшы здзіўлены да донца,
Нібы не бачыў век каня,
Нібы не быў вясковым хлопцам.

На схіле бабінага лета
Празрыстасць лёгкая ва ўсім,
І у вачах — нябёсаў сінь,
І вочы бачаць на паўсвету.

І думкі просяцца ў палёт,
Але не ўслед за жураўлямі,
А па-над гэтымі лугамі
Прайсціся плаўнымі кругамі, —
І ўпасці ў лісця карагод.

На схіле бабінага лета
Міжволі ловіш дзіўны звон.
То ж ад бяроз зыходзіць ён,
Асенняй барвасцю сагрэтых.

Няўцямна дзівішся цяплу.
І раптам —

пах прыемна-тонкі
Апенькі позняй і зялёнкі...
А з ціхай кручы вабяць Чонкі
К свайму гасціннаму жытлу.

* * *

Трывогаю набраклі чараты
За рыжымі, пажухлымі лугамі,
Дзе лета астраверхімі стагамі
Абставіла узлесак залаты;

Дзе сонечна і светла, як вясной,
Дзе і сягоння —
Нібы ў казцы, просінь
І дзе на кожным кроку бачыш восень
З прадзімнасцю сваёй ненапускной...

Лісцё прыкметней падае з кустоў.
Паміж стагоў блакітная затока
Нацэлілася ў неба стылым вокам, —
Як з-пад брывоў,
Глядзіць з-пад чаратоў.

Ах, восень, восень!..
Мы не з тых,
Хто папракаць цябе упарты, —
Мы па табе ацэнім вартасць
Гадоў сваіх,
Слядоў сваіх.

РАБІНА

Светлай памяці сына Сяргея, малодшага сяржанта Савецкай Арміі

Усе яны вясною адцвілі —
Акацыі, чаромхі, бэз і вішні,
І, сцішаныя, ў лета адышлі,
Шпурнуўшы белым ветрам квет свой пышны.

Рабіна разам з імі адцвіла.
Але наўрад тады ці хто прыкмеціў
Яе, такую сціплую, у квеце, —
Нібыта нават побач не была.

Салоўкі адспявалі.
І ў адлёт
Ужо вяслуюць жоравы і гусі.
Спраўляе ліст свой жоўты карагод,
І шэры дождж назойліва цярусіць.

І тужыцца наўсцяж самотны дзень,
І распач развітальная на сэрцы...
А тут —

такая зырка ірдзень,
Хоць падыдзі, бы к вогнішчу, пагрэцца!

Вось так штогод
У стылы свет,

Як на руках,
Як дар сардэчны,
Нясе рабіна шляхам плод і квет
Насустрач белай зімняй халадэчы.

З табою мы рабіну пасадзілі,
(Навошта такі горкі ўспамін?)
І слёзы вочы засланілі,
Калі ты не вярнуўся, любы сын.

Мы з мамай раптам пасівелі,
Не выплакаць да скону слёз,
Мы без цябе асірацелі,
Заспакаення просім у нябёс.

Рабіна зноў вясною зацвіце,
І ў восень плод пачырванее,
І на магіле кветка прарасце,
А дзе знайсці заспакаенне?

ПОЗНЯЯ ВОСЕНЬ,
АДЗИНОКАЯ ЧАПЛЯ НА БАЛОЦЕ

-Такая скрушная самота!..
Даймае роспач без канца:
І крылы ёсць —
не маеш лёту,
Прастора ёсць —
няма жыцця.

Дык што, —
 падбіта не падбіта,
 Ці старасць, —
 Дзе ж яе віна?
 А вось —
 пакінута, забыта,
 Як ёсць у свеце ўсім —
 адна.

Адна пакінута на згубу
Сваёй крылатаю раднёй.
Бядой накормленая дзюба —
Як непатрэбшчына даўно.

І жажі лезуць у балота,
Панастаўляўшы зіркачы:

Глядзяць страхотна з-пад чаротаў.
Чарцямі чорныя карчы;

І адуюль,
Ва ўсіх кірунках,
Пажухлы шастае трыснёг,
І ўжо здаецца не ратункам —
Страшней за д'ябальскі астрог;

Ужо і сон —
нібы вуголле:
Заплюшчыш вока —
жудзяць сны...

А жыць так хочацца на волі,
Дажыць да радасці-вясны!

Падняць дзяцей на крылы ўвосень,
Хадзіць царэўнай між лазы...
Учора нехта ёй прыносіў
Мо жменьку рыбы-драбязы.

І ўжо не ў сілах адбівацца
Ад супярэчлівых надзей:
А што,
калі не пабаяцца,
Калі падацца да людзей?..

ПАДБІТЫ ЖОРАЎ

Было так позна і было так рана,
Яшчэ няўтульна-вусцішна было,
Калі ён з нетры выйшаў на паляну,
Па мёрзлай сцежцы цягнучы крыло.

Адно што золкам хвоі прасівелі,
І ён пайшоў, насторчаны, як корч.
Ці спаў ён гэтай ноччу, акалелы,
А ці з жыццём развітваўся ўсю ноч?

Ужо ўзяліся лёдам азярыны,
Лес абляцеў — ні лісціка ў галлі.
Азіны корм —
На куп'і журавіны
Ільдзінкамі чырвонымі былі.

А дзесьці побач воўк з адчаем воўчым
Галодна завываў і скавытаў,
О калі б трапіў ён яму на вочы, —
І косці б, не жаваўшы, паглытаў.

І сам крычаў прарэзліва ў адчаі,
І рэха з нетры брала напралом,
І думаў:

А ці так адпачывае
Яго радня, намуляўшы крыло?

Ён перажыў бы голад, страх, і slotу,
І распач, што пакінуты ў бядзе, —
Не перанёс тужлівай адзіноты —
І раніцай падаўся да людзей.

Ён змалку знаў:
Яны жывуць за трактам,
Адкуль абшарна браліся палі.
Там кожны дзень грымеў жалезны трактар,
І цёзкі з вёскі лётаць не маглі.

Ці жыць яму, такому ж небараку,
Пад іх бяскрылым назірмам,
Ці не?..
На сцэжцы чалавек курыў цыгарку,
Дымок між сосен слабенька сінеў.

Спыніўся, напалоханы знянацку.
Падумалася:
Штось зрабіў не так.
А той казаў даверліва, па-брацку:
— Пайшлі. Чаго ўжо там? Пайшлі, бядак.

І дакараў:
— Няцеперся чакаю.
Лячыць цябе, браток, даўно б лячыць!..

А ты ж адно травіў сябе адчаем,
Забіўшыся у чортавы карчы.

І павярнуўся,
І пайшоў дахаты,
Назад не пазіраючы зварок,
І жораў следам зашагаў цыбата:
Адстаць баяўся —
І прыспешваў крок.

А той пад нос бубніў:
— Не бойся, Жорка... —
І ён яшчэ смялей прыспешваў крок,
Нічуць не разумеючы гаворкі,
Ды сэрцам адчуваючы дабро.

* * *

Даспела восень на кустах.
Наскрозь расквечаны прасторы...
У восені свой дзіўны пах,
Свая краса,
свае узоры.

Адчуеш, збочыўшы, і ты,
На шапаткую стаўшы сцежку:
Яшчэ захоўваюць лісты
Цяпло ад лета, як усмешку.

Ніць павуціння між галля —
Нібы кужэльная аснова.
І накрываецца зямля
На зімку коўдраю барвовай.

Крыніца.
Бяроставы коўшык.
Альтанка для добрых людзей.
Паставіш з грыбамі свой кошык,
Паклонішся нізка вадзе.

Паклонішся ўдзячна зямліцы
За гэты гаючы выток.
І п'еш неспатольна з крыніцы
Не воду — бярозавы сок.

Абстаўлена свежаю плашкай —
Чысцейшы, вірлівейшы ток...
На донцы разбітую пляшку
Зацягвае жвірны пясок.

Настрой ападае прыўзняты.
За што?

І чаму?

Праз каго?

І ты — нібы сам вінаваты,
Ў святое ступіўшы нагой.

СУСТРАКАЙЦЕ СОНЕЙКА...

Тоненькі, ледзь выгляне
ў сіль прамень,
Сустракайце сонейка
за сялом.
Сустракайце сонейка
кожны дзень, —
Дзень асенні будзе вам
веснім днём.

Вецер з вецця вытрасе
ўсе лісты,
Іх растопча ў месіва
сцюжны дождж.
Сустракайце сонейка
ў золь і стынь —
Сэрца крыкне ў непагадзь:
— Ну і што ж!

Сустракайце сонейка
басанож,
Сярод траў астуджаных,
па расе.
Будуць росы рэзацца,
нібы нож,

Ды затое радасці —
вашы ўсе.
Па бялюткай нерушы
і вясной,
Па мядовым верасні,
ў лістапад
Сустракайце сонейка
зноў і зноў, —
Будзе праца спорыцца,
будзе лад,
Стануць будні святамі
ўсе падрад.

ІНЕЙ

З адвечнай прагай селяніна
Лаўлю той міг
І часу бег,
Калі на дрэвах пышны іней,
Калі ў палях глыбокі снег.

Мне любя гэтая прыкмета.
Як песню пець —
Такую мець —
У родным краі будзе лета
З калоссем гэткім,
Нібы медзь!

І будзе верасень вясельны.
І пульхны хлеб.
І песні ўзлёт.
І зноў туды пацягне вельмі,
Дзе і ўспаміны,
Нібы мёд...

ДАРОГА ДАДОМУ

Неўпрыкмет адступае знямога,
Адпадае сама па сабе,
Калі бліжай дадому дарога,
Калі мама чакае цябе.

І забыты бальшак глухаваты,
І праз неруш пратоптаны снег, —
Сустракай мяне, крайняя хата
З самым добрым святлом у акне!

Недзе ў прыцемках посвіст палоззя
Чуйна ловіць абвостраны слых.
Мне насустрач двайняткі-бярозы
Ужо выбеглі з вёскі ўдваіх.
Мне рамонкам запахне прыветна
Са стажка, што да долу прымёрз,
Нібы сам яго толькі што з лета
Я сюды, да сядзібы, прывёз.

Мяне садзік пазнае здалёку,
Што ля хаты прыціх да пары.
І слязінку адчуеш на воку,
Зачыняючы брамку ў двары.

· Будзе ў хаце гамонка прыўзнятай,
І да пеўняў ніхто не засне...
Сустракай мяне, крайняя хата
З самым цёплым святлом у акне.

* * *

Мільгае лес, бяжыць дарога,
Каня прыспешвае мароз.
Сінее бор нутром-бярлогай
За белай светласцю бяроз.

Сняжок не той, што быў у снежні, —
Перабялеў, счарсцвеў сняжок.
О, як адкрыта тут і свежа
Вясною дыхаецца ўжо!

Яшчэ мароз куслівы самы
І сонцу дзівіцца бальшак.
Спявае снег пад палазамі,
А мне здаецца — свішча шпак.

Як прыляціць — здзяўбе каташку
І сокам горла спаласне,
І запяе на ўзлеску пташка —
Агнём па сэрцы паласне...

Мільгае лес.
Не падганяем —
Каня прыспешвае мароз...
А я живу зялёным маем
У снежнай светласці бяроз.

ЗІМОВЫ НАКЦЮРН

Пайду туды, дзе стог зімуе,
Дзе ў трыснягах гуляе снег,
Дзе без мяне мой луг сумуе
І дзень сумуе без мяне.

Там у мяне свае патрэбы,
Сваё сялянскае цяпло —
Самотка, сіль і веліч неба,
Душы напятае крыло.

Там звон касы маёй не чахне,
Там і з-пад снегу для мяне
Са стога рута-мята пахне,
Нібыта ў ліпеньскім гумне.

Я зацяплю касцёр на снэзе,
Не на цяпло, а для душы,
І дым дзядком на стог палезе
Макуху стогу развяршыць.

А разварушыцца не сена —
Душа наўзрушыцца ў мяне,
Калі настой чабору, кмену
Павеўна летам патыхне.

І прыгадаецца зязюля,
Што чысціць голас у расе,
У памяці ўсплыве матуля —
Сняданак мама прынясе.

І добра ўспомніцца дзяўчына,
Якую колісь на касьбе
Я выбіраў небеспрычынна
У спадарожніцы сабе...

Пайду туды, дзе стог зімуе,
Дзе бездань белі й сінявы,
І ў добры час дамоў вазьму я
Сцяблінку мёдаўкі-травы.

Такія светлыя узоры
Зіма развешвае наўсцяж:
Куды ні глянь — пішы пейзаж, —
Такія светлыя узоры.

Такая свежасць і бадзёрасць,
І крок спявае — не рыпіць.
Нагбом паветра прагнеш піць,
Такая свежасць і бадзёрасць.

І зловіш міг, што цесны горад,
Што дзесьці ёсць шэры прасцяг,
І па-юначы, без разваг
Ты ловіш міг, што цесны горад.

Сама папросіцца душа:
Па зацярушанай лыжнёўцы
Імчаць туды, дзе ходзіць сонца,
Сама папросіцца душа.

І ўжо ў грудзях аж сэрцу цесна
Ад мысляў блізкіх і такіх,
Што к нам дапялі праз вякі, —
І ўжо ў грудзях аж сэрцу цесна.

З табой параіцца застылі
Вунь здані сінія ялін,
Нібыты волаты з былін,
З табой параіцца застылі.

І сэрцам рынешся туды:
Мы змалку большы вопыт маем,
Бо столькі войнаў паламалі...
І сэрцам рынешся туды.

І аж грукоча ў скронях кроў:
Ані за што не аддасі
Ты гэту бель і гэту сінь...
Ажно грукоча ў скронях кроў.

ЭЦЮД, НАВЕЯНЫ ДАРОГАЙ

Усцяж дарогі,
У белай стыні,
Нашкліў бярозы
Вясёлы іней.

Скрозь ноч, напэўна,
Пад небам зорным
Паўнюткай жменяй
Дарыў узоры.

Так прынявесціў,
Так упрыгожыў —
Вачэй адвесці
Не мог прахожы,

Душа не смела
Праходзіць міма.
Сказаў нясмела:
«Мая Радзіма!...»

Зачаравана
Ў лясных сутоннях
Зырчэла ранне,
Звінелі гоні.

Дабрэлі мыслі,
Ў душы святлела
Пад гэтай выссю
Бялютка-белай.

Ля гэтай казкі,
Якіх нямнога;
Яна —
Як ласка,
Гасцю з дарогі, —

Не будзе ў крыўдзе.
Тут любя, ціха...
Здаецца, выйдзе
Вось-вось ласіха.

Здаецца, недзе,
Сюды, к абеду,
Дзядзькі-мядзведзі
На санках едуць.

Прысядуць моўчкі
За стол-калоду,
З такой жа бочкі
Закажуць мёду...

На родных гонях
У белай стыні
Крыштальна звоніць
Іскрысты іней.

У нас у Гомелі —
Зіма.
У нас у Гомелі —
Прыгожа:
Чысцюткі снег
Залёг над Сожам —
Пярына белая сама.

У нас у Гомелі —
Спакой.
У нас у Гомелі —
Марозна.
Ідзеш —
І можна асцярожна
Крануць фантастыку рукой.

У модзе ў Гомелі —
Канькі.
Павага ў Гомелі —
Лыжнёўцы.
І лёд і снег
Пад зыркiм сонцам
Звіняць,
Спяваюць ля ракі.

У нас у Гомелі —
Зіма.

У нас у Гомелі —
Прыгожа.

Свабоднай хвіляю ля Сожа

Прайдзі —

І лепшае няма.

НА ЛЫЖНІ

Снег іскрысты,
Снег калючы —
Сонца дробніцца ў снягах.
Сэрца мкнецца ў бор гаючы
Па няходжаных лугах.
Свішчуць лыжы,
І наўследам
Сонца стужкамі лягло.
Па здароўе ў бор паеду —
Мне жывіца дасць яго.

Мне яго падорыць іней,
А яшчэ — бялюткі снег,
Што залёг пад небам сінім,
І лыжня, і хуткі бег.

І не хочацца спыняцца,
І кіямі снег дзяўбеш,
І здаецца, што семнаццаць
За плячамі у цябе.

ПРАДЧУВАННЕ ВЯСНЫ

Па-сакавіцку пахне ранак
Вясной і блізкасцю цяпла,
І ліжуць ліпкі снег туманы
Пад гнуткай навіссю галля.

Прамовіш слова — бы ў тунелі
Разносіць рэха паміж дрэў,
І дзень будзённы — як нядзеля,
І санцавязь — бы акварэль.

А вераб'і — як пашалелі:
Свой забіяцка-п'яны рэй
Кудлацяць, —
Бач ты, пасмялелі! —
І неба мроіцца шырэй.

І неба мроіцца глыбокім,
Святлом пранізаным наскрозь...
Яшчэ рыпяць, як рэпа, крокі,
Яшчэ кусаецца мароз.

...Птушынай прагнеш гаманы,
Той, што у вырай паляцела.

Чакаеш стомлена вясны,
Яе палёсткавых мяцеліц.

Чакаеш сонца на разліў
І невядомага чагосьці,
І адступае прыступ злосці,
Што на кагосьці затаіў...

САКАВІК

Ну вось і адступіў мароз.
Над полем кнігаўка ад шчасця плача.
Ружовяцца ў гаях ствалы бяроз
Дзявочымі абліччамі няйначай.
Палоняць сіль і невядомы пах.
Глядзіш на сонца ў небе, як на дзіва.
Вітаецца жаўрук — вясёлы птах,
Табе крылом махаючы шчасліва.
Ужо пралескі тоненька растуць,
І ўзлескі фіялетава пярэсцяць.
Чаромху адчуваеш за вярсту,
Яе святлу і стыні напярэсціг.
І ты, як ёсць наструнены увесь,
Клапоцішся за лёс зпадснежнай руні,
І абрываюцца ў душы тугія струны,
Калі з-пад неба грозныя пярэўны
Спадаюць на бязлісты лес...
Вось-вось вясна.
Вось-вось яе разгул.
Яна ўжо ёсць, яна ў душы і плоці.
І цягне самалёт блакітны гул
На самай высачэннай ноце.

ПРЫЛЯТАЙЦЕ НА ГАСЦІНЦЫ!

Аж каробіцца бяраста
Ад марозу на камлях.
Не, не проста, ой, не проста
Перажыць зіму гілям.

Дзень калючы, дзень кароткі
І куслівы — як агонь.
Ну, і голад, ён — не цётка,
Не пагосціш у яго.

А яшчэ ж, нібы на згубу,
І мяцеліца мяла.
Так мяла, што нават дзюбу
Не высоўвай з-пад крыла.

Хоць бяры пакліч дахаты...
Тым не менш рашылі мы
Засланіць сяброў крылатых
Ад крыўдзіцелькі-зімы.

І багатыя кармушкі
Мы развесілі наўраз:
Прылятайце з лесу, птушкі,
Падсілкуйцеся у нас!

Не саромцеся, ляціце,
Амялушкі і гілі,
Галкі, сойкі і сініцы, —
Вунь кармушкі, у галлі!

І яшчэ марозным ранкам, —
Будзе ўтульней па начах, —
Мы развесілі дуплянкі
І сінічнікі ў гаях.

Прылятайце. Без апаскі.
Тут зацішней перадых.
А вясною, калі ласка,
І гняздуйцеся у іх.

Ажыўленне ля кармушак —
Завінаецца папас.
І здалося:
Нібы птушак
Неяк болей стала ў нас...

Прылятайце на гасцінцы,
Прылятайце да цяпла,
Галкі, сойкі і сініцы...
Ўсе — да нашага стала!

ШЧЫРУЙ, ВЯСЛО!..

Адціўкалі ў калюжы ледзяшы.
Жаўрук блакіт высокі п'е са смагай...
Ламаю лёд уласнае душы —
І з Прыпяццю выходжу на абсягі.

Прастую міма вербаў да Дняпра,
Ў лугах купаю сонечныя промні...
Баюся цішы ўтульнага двара —
Спяшаю ўбачыць, звездаць і запомніць.

Мяне нічым жыццё не абнясло,
Мне слодычы і горычы ставала...
Шчыруй, маё узлётнае вясло,
Не ведаючы стомленых прывалаў!..

Мы часам не шануем год сваіх,
Мы часам у журбе, што век кароткі.
А мне прайсціся б прыпяцкай паводкай —
Я б шчасце меў паўнейшае з усіх.

Прайсціся, не шкадуючы даброт,
Жыццю аддаўшы ўсе свае шчадроты,
Каб рыба нерасцілася штогод
І каб раслі зялёныя чароты...

ГУЛЯЛА ПРЫПЯЦЬ

У край даўно забытых тураў
І ланяў, збытых без пары,
Мы ў поўдзень выплылі пад Тураў,
Як чэрці ці як ведзьмары.

Наскрозь прамоклыя. Да ніткі.
І што ні твар — як самавар.
Былі мачаламі — пажыткі.
І кожны быў з нас — бог і цар.

Маглі смяцца, плакаць.
Песняй
Маглі гукнуць хоць да аблок...
Чаромха пахла стыняй весняй,
І плыў над вербамі дымок...

Канала каня:
«Выпіць!.. Выпіць!..»,
Бы ані кропелькі нідзе.
А паміж дрэў хадзіла Прыпяць,
Дзе жыў дагэтуль Берандзей.

Гуляла Прыпяць.
З рэдкіх лысін,

Што вытыркаліся з вады,
Здымалі мы зайцоў і лісаў
І ратавалі ад бяды.

Нам давяраліся яноты.
Казулі нават. Барсукі.
Мы выпускалі іх, дрыготкіх,
Нібы з магіл, на ўсе бакі.

Мы сагравалі бедалакаў
Цяплом сваіх не сквапных рук...
Пугач пад вечар недзе плакаў
І балабоніў цецярук.

Каму бяда, каму пацеха...
Каму на баль, каму б пасцель...
Паміж ствалоў хадзіла рэха,
Нібы ўварваўшыся ў тунель.

Рыкала луджанаю глоткай,
Ламала крылле цішыні...
Хадзіла пушчаю паводка,
Паіла пушчы карані.

СТРАЛЯЦЬ У ПЕСНЮ?

Сяргею Грахойскаму

Начны касцёр і ветлы і гасцінны —
Страляе, іскры сыпле, як сяўнёй.
Спяць хлопцы на сасновым хварасцінні,
Я з думкамі схіліўся над агнём.

Ад іх ужо не вабіць і шалашык,
Хоць камар'ё даймае без канца,
Бо на зары,
На пальчыкі прыўстаўшы,
І бор замрэ пад песняю глушца.

Пакуль пяе — і сам сябе не чуе,
Пакуль пяе — не баўся, браканьер.
Бо ці ж табе прываджваць ціш начную?
Бо ці ж тваёй руцэ змяняць намер?

Вясной глушцам —
Прадоўжыць род птушыны,
Занесены ў Чырвоны фаліант.
Ды будзе ў песню цэліцца з машыны
Паўазвярэлы ў сквапнасці вар'ят.

А тая ж песня — з вечнага кахання,
З пяшчотнасці ў вясельную пару...

Ды заірдзее кроў ружовым раннем,
Яшчэ ярчэй фарбуючы зару.

О, бацяхны, не дайце тое ўбачыць —
І без таго збалела на душы...

Шлю ў ноч заклён:

Не дай ім бог удачы,

А дай праспаць світанне ў шалашы...

Вы б весялей мне пашумелі, кроны!

Пакуль глушцы дзесь дрэмлюць у галлі,

Я высыпаю шрот з чужых патронаў —

І залівае волава вуглі.

Няхай цяпер і смаляць халастымі,

Цяпер і я за імі ўслед гатоў,

І мне вясёла ў лесе будзе з імі... —

Смяяцца над шаленцамі з кустоў.

Ачах касцёр.

І скончыліся мукі,

І ў лёгкай сон нясецца галава...

...Няхай жа ўсім паадсыхаюць рукі,

Хто на паўноце песні абрываў.

БЯРОЗЫ ЛЯ ВОКАН

Тры бярозы, тры лёсы лясныя
Мой чацвёрты паверх абагналі.
Кожным разам баяўся вясны я:
Ці распусцяцца,
Ці не завялі?

Ці хапіла ім сілы зімою
Пазмагацца з пургой,
з халадамі?

І пад белай,
Пад крохкай карою
Ці ў мароз
Не стральнулі стваламі?

Сыдуць сокамі ж —
жалабай вешняй,
Калі квецень па ўсёй Белай Русі.
Я слязу адваргаю;
Няўцешнай,
Я чужой, як і ўласнай, баюся.

Мне іх лёсы цяпер не чужыя —
Параслі ж на вачах, нібы дзеці.
Ад зямлі.
К сонцу цягнучы шы...
Сёння косамі звешваюць вецце.

І чаромхавымі халадамі
Не бярозы цвітуць — маладзіцы:
Паразвешаны ўскрозь кутасамі
Зелянцовыя іх завушніцы.

На бярозавыя
на світанкі
Па вясне,
ў добры час, ранак весні
Мяне будзяць з бяроз берасцянкі
Пераймаць настраёвасць іх песні...

Як я ўдзячны тым людзям-суседзям,
Што бярозы растуць, цешаць вока,
Што,
Спаткаўшы на ўзлеску іх недзе,
Перанеслі пад сонца і вокны.

Што шумець іхнім кронам высока,
Жыць у горадзе казкай лясною,
Што ніхто не паквапіўся сокам,
Іхнім сокам напіцца вясною...

Пасля нас жыць не горшымі людзям.
Мне ж пайсці б ад бяроз
З ціхай верай,
Што й тады,
Як мяне ўжо не будзе,
Іх ніхто не зачэпіць сякерай.

Паводка нехаця садзіцца ў берагах,
Падмыўшы кручы і дубам карэнне,
Але ў лазова-вербавых лугах
Яе і не прыкмеціш адступлення.

Яшчэ не скоро шчаўе падрасце,
І лотаць разбяжыцца па нізоўках,
І клікне луг бабулек і дзяцей
Туды, дзе квецень з песняю салоўкі.

Яшчэ не скоро дуб прыдбае ліст,
Над кручай хвою перазеляніўшы,
Дый сам салоўка свой вячысты свіст
Не скоро ўпіша
У начную цішу.

Ды адчуваеш радасць хлапчука,
Што ад ракі вяслуе на прастору,
І сэрца у былога марака
Заб'ецца ўслед яму, бы ў стрэчы з морам.

І ўслед сябе адчуеш маладзей,
І годы болей не сутуляць плечы,
І ты прыкуты позіркам к вадзе,
І кнігаўка адплаквае пад вечар.

БУСЕЛ ПРЫЛЯЦЕЎ

Мой любы край, апеты салаўямі,
З сінеючай наводшыбе вярбой,
З бярозавымі светлымі гаямі, —
Мне так балюча сённячы з табой!

Казалі мне мясцовыя прарокі,
Што буслы больш не сядуць у гняздо:
Палессе наша аблятуць старонкай
З яго чарнобыльскай
з бяды бядой.

І ў горы тым я адчуваў —
сівею,
Старэю,
чэзну,
чахну без пары,
І ўжо расы не бачыў на траве я,
Што вырасце па чэрвені ў двары.

Мая зямля без буслаў клекатання?
З карою пачарнелай у бяроз?..
Выходзіў я да Сожа на світанні,
На цэле адчуваючы мароз.

Мая бяда была бядой людскою.
Я спадзяваўся ўбачыць бусла ўсё ж.
І я стаяў, пануры, над ракою,
І разумеў мяне з-пад лёду Сож.

Вясна ж марудна бралася на квецень —
Збавення не было ад халадоў,
Мне ж апусценне бачылася ў свеце,
Пустуючае бачачы гняздо.

Ды неяк на блакітным веснім ранні
Над кручай,
Над вялікаю вадой
Панеслася з бусліны клекатанне, —
Старое абжывалася гняздо.

Ну што сказаць было мне, чалавеку, —
Я проста той хвілінай анямеў;
Я выціраў вільготныя павекі
І чуў, як сэрца большыцца ў мяне.

ШЧЫМІЦЬ ДУША

Анатолю Баройскаму

Па даху дождж татахкае
Наўподбежна, наўподбежна.
На вышках сена пахкае
Лье водары мурожныя.

Накошана над Начаю,
Над Цною, мо над Ланяю,
Такое ўжо ж удачнае —
Пагодлівае, ранняе.

Драмлю.
І ўспамінаецца
Далёкае, забытае:
З касцамі ў лузе раніцай
Пракос вяду нібыта я.

Трава такая ўкосная,
І росная, і ў квецені.
І я... зусім дарослы я —
Семнаццатае лета мне.

Касцоў мо каля трыццаці,
А я іду паперадзе...

Ганю пракос да Прыпяці,
Валю пракос па беразе.

На мне кашуля потная.
Няхай — на сенакосе я!
З сяла на плёс з палотнамі
Ідуць дзяўчаты босыя.

Дзяўчаты пасміхаюцца.
Смяюцца мне, так думаю.
А раніца...
А раніца!..
Ітушыная. Нятлумная.

Бывала, так накосішся —
Пяе душа да восені...
Ды раптам пераносішся
Туды, дзе жыць прыйшлося мне.

.

Пад Гомелем, пад Гомелем
Лугі ўжо ходзяць ходырам,
І касавік з лугоў ліе
Да горада ўсе водары.

Хтось цёхкае мянташкаю
На досвітку астуджаным.
І вылятаеш пташкаю,
Разбуджаны, узбуджаны...

Пасланыя начальнікам, —
Не для каровы з козкаю! —
Якіясь камунальнікі
Газон таўкуць акоскамі.

І сэрца спатыкаецца,
Сляза на вочы просіцца:
Не тая гэта раніца,
Не з той расіцай-росіцай.

І гэтай касавіцаю
Не будзе сена зроблена:
Трава, што пакланіцца б ёй,
На водкупе ў Чарнобыля...

.

Па даху дождж пастукуе.
Прыйшоў, нібы самлелы, я.
Здаецца, спаў бы суткамі —
Шчыміць душа збалелая...

АБАПАЛ СОЖА...

Абапал Сожа — травы, травы,
Так і не чэплены касой.
Бярозак светлыя купавы
Бягуць услед нам паласой.

За цеплаходам
Ціхім ходам
Здалёку сіні бор ідзе.
Нам разнаквеціцца прырода
Па берагах і на вадзе.

Мінаем Рудню,
Клёнкі,
Плёсы,
Над кручай Гомель, нібы звон.
І ўскрозь пялёсткі,
Ўскрозь пялёсткі,
Як і спрадвеку,
Як здавён.

Яны высвечваюць да неба
Надрэчча, шчодрое наўздзіў,
І цеплаход — як белы лебедзь,
Што ў разнатраўі заблудзіў.

Яны высвечваюць бяздонне,
Увесь касмічны непрагляд.
Злівае сонца ў кветкі промні —
Святлом у неба йдуць назад.

Вяслуе бусел роўна, плаўна
З лугоў да водшыбных сяліб...
І ўсё так добра,
Ўсё так слаўна,
Усё так велічна,
калі б...

Калі б нам душы не каробіў
Тупы чарнобыльскі сіндром —
Людской нядбайнасці Чарнобыль
Махнуў і тут сваім крылом.

І ўжо Надсожжа —
свеце мілы,
Што не змяняеш ні за што, —
Здаецца горкаю магілай,
Прыбранай кветкамі.
Нашто?..

* * *

Застыгла ўсё, як па камандзе «смірна»,
Хіснулася паветра памялом —
І па зямлі зялёнай,

цёплай,

мірнай

Ударыў дождж, бы з безлічы ствалоў.

Ва ўкрыцце ўсе —

пад дахі, парасоны —

Спяшаюць адусюль,

бягуць бягом...

І толькі дуб быў велічна-спакойны.

Як выклікаўшы на сябе агонь.

ПА ЛУГАХ
ХАДЗІЛА ПЕСНЯ...

Хоць на момант уваскрэсні
Тое даўняе Купалле!
...Па лугах хадзіла песня,
Што з-за даляў далятала.

У лугах звінелі косы
І блішчэлі,
 нібы шаблі.
Пры дзявочым шматгалоссі
Шчыравалі ў лузе граблі.

І раслі апоўдзень копы,
А пад вечар —
 стог да стога...
Пахла з вёскі кменам,
 кропам,
Маладзіла рукі стома...

Але ж песня,
Тая песня,
Дзе ж ты, даўняя, прапала?
А няўжо ж табе ўжо цесна
Ў маім родным краі стала?

Я хаджу,
цябе шукаю
І малю —
не размінацца
Ў тым жа лузе,
Ў тым жа краі,
Ў тым жа часе сенажацця.

Ды не песні завадатар —
Паўз раку,
Крыху наводдаль,
Прэцца ў травы шэры трактар,
Адзінока топча водар.

Запыняю крок на скрусе
Па далёкай маладосці...
На пракосе белы бусел,
Бы задумаўся чагосьці.

ДВОЕ

Няслі яны этажэрку
Лазовую з крамы,
Ён і яна — сямейка,
Пакуль што не тата, не мама.
Адно што пасля вяселля,
Пасля каравайных тостаў,
Абжываліся, як умелі, —
Сціпла, суладна, проста.
Няслі яны этажэрку
Пад кнігі —

свой скарб-прыданне,
У свет свой, пакуль маленькі,
Вялікім быць загаданы.
У іхняй маленькай хаце,
Пры іхнім вялікім шчасці
І гэтак —

быць багаццем,
Якому пасля прыдасца
Яшчэ і няўцямнае надта:
Калысачка і каляска,
Імёны — мама і тата,
І першае немаўлятка...
Няслі яны з крамы разам
Набытак з лазы-кіёчкаў,

Нібы крышталную вазу,
Напоўненую да краёчкаў.
Моўчкі вачмі смяюцца
Адны ў неабдымным свеце.
Не дай жа ім бог спаткнуцца
На гэтым прыгожым месцы!

Не пытайце, не кажыце, —
Бо хіба ж не дзівачок? —
Заблудзіўся ў спелым жыце
Перапёлчын мужычок.

І цяпер крычыць сярдзіта
Аж на ўвесь тутэйшы край,
Што паспела ў полі жыта
І што жыта жаць пара.

Мо забыўся, што нядзеля,
Што ў вяскоўцаў выхадны?
А ці з хмелю,
Ці з пахмелля
Ўзяў патрапіў не туды?

І нясецца меладычна:
«Жаць пара!» ды «Жаць пара!»,
І смяецца маладзічкай
З неба жніўная зара.

РЭЎНАСЦЬ

Пабарабань, пабарабань нам, Янка.
Не пашкадуй душы, пабарабань.
Заўзята круцяць польку хлопцы з Манькай,
Што с нашай Гуты выйшла у Баянь.

А ты сыграй, ямчэй сыграй нам, Хваля.
Каб аж пантоплі нашыя ўразнос.
Пахваляць Маньку, не цябе пахваляць, —
Не пакрыўдуй, не вешай, браце, нос.

Такая, бачыш, справа — Манька госціць
(Цяпер не часта ў Гуце ёй гасціць),
І во, паглянь, якога дыхту ў косці
Дае хлапцам — во-во папрсяць піць.

А ты падсып ім бобу шчэ хоць трошкі.
Эх, Манька, а ці ж мы табе раўня?!
Драбней падсып!..
Мо ж вытрымаюць дошкі
Ў раскошнай хаце Грышкі Шахрая.

Яно тут, бач, падсыпаць ёсць прычына:
Цяпер хай скача кожны нібы здань, —
Дарма,

Калі аддаў сваю дзяўчыну
За свет,
У тую чортаву Баянь.

І хай кусаюць локці звадыяхі,
Што костачкі прыйшлі перамываць.
Лятае Манька ў польцы, нібы птаха,
А іх сынкам без Манькі звекаваць.

Пабарабань нам, Янка.
Дыхту, дыхту!..
Ямчэй-званчэй нам, Хваля, перабор!..
Не знае Манька ў польцы перадыху
І чуе хата Грышкавы дакор.

І з Манькі ні на міг не зводзіць вока.
А потым хлопцы рынуцца к віну.
Не шоргатам падэшваў —
Гулкім скокам
Сваю пакуль загладжваюць віну.

А не загладзяць, як ні дагаджалі б,
Хоць у які ні кінуліся б скок.
Калісьці нейкі гад змяіным джалам
Не Маньку джгнуў — усё сяло апёк.

І збляклі ў Гуце святы і нядзелі,
Чужым сватам палёжку даючы.
Але ж куды свае сваты глядзелі,
Маною засляпіўшы зіркачы?

А то ж було...

На лузе, а ці ў полі

Яе рукам зайздросціла сяло.

Без Манькі нават не скакалі полек,

Без Манькі лепшай песні не было...

Пабарабань, пабарабань нам, Янка.

Сыграй нам, Хваля, як не граў нідзе.

Сягоння ў Гуце толькі госціць Манька —

І Гута багацейшая на дзень.

* * *

Люблю зязюльку шэрую,
Удоўку краю роднага.
Сваю кашулю модную
Надзену для яе.

І выйду ў гай бярозавы,
Гукну яе, жаданую,
Прыціхлую, рахманую,
І папрашу яе:

— Кувай мне, пташка шэрая,
Пражыта-перажытае,
Пра нашу стрэчу скрытную
Нікому не скажу.

ВІШНЯ ЗАЦВІЛА

Вішня ў садзе зацвіла.
Будуць вішанькі пасля.
Гэта сёння кожны хлопец
Знае з нашага сяла.

Ой, прыгожы ў вішні цвет.
То ж не вішня, а букет.
Хтосьці ў вішні будзе лішні,
Хтосьці дарам топча след.

Хлопцам бачыцца і ў сне
Вішня белая, як снег.
А ля вішні, ох, не лішні
У вачах вясёлы смех.

Над сялом шуміць вясна.
Маладзенькая яна.
Міма вішні пад гітары
Ходзяць песні давідна.

Ой ты, дзеўчына-вясна,
Шмат трывогі прынясла.
Зацвіла у садзе вішня —
Будуць вішанькі пасля.

· ВЯСНЯНКА

У высокім небе ранкамі
Тончаць песню жаўрукі.
Я іду ў вясну вяснянкаю,
Кветкі высыплю з рукі.

Травы ў лузе шчодро высею
Ўзмахам лёгкім з рукава,
Снег апошні сонцам выселю, —
Зеляней, мая трава!

Светлай хмаркай неба выгладжу,
Вішні ў садзе пабялю,
Маладога хлопца выгладжу,
Пакахаю-палюблю.

Буду я яму заранкаю,
Легкакрылым вестуном...
Я прыйшла ў вясну вяснянкаю,
Баравою кветкай-сном.

БАЙДАРАЧКІ

На небе ані хмарачкі,
На Сожы ціш і гладзь.
Па быстрачку байдарачкі,
Як чаіцы, ляцяць.

Байдарачкі, байдарачкі,
Пад залатымі вёсламі,
Праводжу вас у далечы
Я вёснамі дзівоснымі.

Чаромхавыя замеці
Кладуцца на віры.
Байдарачкі спяшаюцца
Стрэч ранішняй зары.

Разбіўшыся на парачкі,
Нібы адно што з выраю,
З байдаркі да байдарачкі
Размовы дужа шчырыя.

Смугою даль завешана,
І пырскі з-пад вясла.
Здаецца весялейшаю
З байдаркамі вясна.

Як чаечкі-качаечкі,
Зляцеўшыся параіцца,
Байдарачкі, байдарачкі
Прыгожасць мае раніцы...

ЗОРЫ ПА-НАД СОЖАМ...

Зоры па-над Сожам, нібы яблыкi, —
Свецяцца румяна над вадой...
Ты прыйдзі і стрэнь мяне ля фабрыкі,
На вачах дзяўчат, ля прахадной.

І няхай дзівуюцца прахожыя,
І ўсміхнуцца міла, як вясне,
Што мяне кахаеш, непрыгожую, —
Ты ж такі прыгожы у мяне!

Будзе ноч смугляваю цыганіцай
Нам прадказваць шчасце напярод.
Ноч сплыве, і добрай ціхай раніцай
Правяду цябе я на завод.

І няхай зайздросцяць нам знаёмыя,
Што ідзем, нявеста і жаніх...
Нам узыдзе сонейка над Гомелем,
Самае шчаслівае з усіх.

* * *

А. Еўтуховічу

Ён залу позіркаў акінуў.
Рух асцярожны скрыпача —
З палескай звонкае яліны
Прыпала скрыпка да пляча.

І павяла, калі запела,
Надсожжам, роднай стараной,
І сціхла зала, анямела,
Уміг скароная рукой.

Вяла струна у свет вялікі
Вясёлым голасам, журбой.
...Шчаслівы той, хто ўмее клікаць,
Хто можа весці за сабой.

ПАМЯЦЬ

Гляджу на свет вачмі з далёкіх даляў
Тых маладзенькіх хлопцаў і дзяўчат,
Што ў сорак трэцім Гомель ратавалі
І не дайшлі да родных мам і хат.

Я ў снах сваіх бягу да іх штосілы,
У ноч і золь напружваючы зрок:
Бацькоўскаю здаюцца іх магілы,
Сыноўнімі — апошні крык і крок.

Я побач з імі б стаў, каб гэта можна,
І не, не ў снах, а як жыву, як ёсць,
Каб толькі светлы горад плыў над Сожам.
І каб насіла песні маладосць.

Каб у журбе не нылі перадзім'і,
Каб кожная наўстрэчная зіма
Вітала іх —

жывымі, маладымі,
Не верачы, што іх даўно няма.

* * *

У гадах васьмідзесятых,
У добрым дваццатым веку
Усе адусюль ракеты
Нацэлены на мяне.
Міг, і — бліскавіца,
І — сляпое маё аняменне.
Я чую: суровыя санітары
Кудысьці нясуць мяне.
Глуха гопаюць іхнія боты,
П'яна хістаюцца іх насілкі.
І нехта ціха прамовіў:
«Сканае радавы».
А я — бязрукі, а я — бязногі,
А я — скрываўлены і сляпы,
Я чую, як недзе сэрца
Адбіваецца, нібы салдат.
Ціха гойдаюцца насілкі,
Глуха ступаюць боты.
У такт іхні б'ецца сэрца
Недапісаным радком.
І гэта — ў гадах васьмідзесятых,
У добрым дваццатым веку
Забітага нясуць санітары
Мяне...
Не! Не!!!

ЭЛЕГІЯ

Я рукамі ўчаплюся
За грыву няўрымсты-каня,
Лёгкім ветрам ускочу
На цёплую спіну гнядога
І памчуся лугамі за Начу,
Туды, дзе Яна
Каля хаты,
Пад ліпай пчалінай,
Люляе малога.

Што мне значыць —
Прамчацца якую вярсту,
Хай і дзве,
Калі я малады,
Калі сэрцам так прагнеш сустрэчы!..
Пралячу нацянькі,
Па лугах,
Па высокай траве,
Пранясуся наўскач,
Прасігаю ў каханне,
Бы ў вечнасць.

Не спытаю, чый сын ён.
Дзе ходзіць той самы-ткале...
Мне, вядома,

Вядома святая мужчынская рэўнасць!..
Але ж хлопчык
Настолькі падобны сабой на Яе,
Паляшучку маю,
Паляшущага краю царэўну!

Я салгу Ёй, вядома,
Што еду кудысь да сяброў.
Што заскочыў знянацку.
Дальбог, па дарозе.
І толькі.
Папрашу на адвод,
Каб прынесла да студні вядро,
Напаіла каня.
І на трошкі —
Каб вынесла столка...

А ў самотных вачах
Васільковага неба сутонь.
Лёгкі стан.
І каса ў беларускім вяночку...
Не заўважым —
Падаўся дамоў непрывязаны конь.
Пашкадуем няўпрыцям —
Кароткая летняя ночка...

МАРЫНА, МАРЫНА...

- Бывала, папросіць
суседка Марына:
— Скасіў бы ты, Янка,
і мне канюшыну.
- Чаму ж не скасіць
для такой маладзіцы?..
На шчоках Марыны
румянец ірдзіцца:
- Ой, Янка, не смейся —
сур'ёзна прашу я:
Мая ж канюшынка
з тваёю мяжуе.
- Дык заўтра ж і выйду.
Да сонца, з расою
Па пляцы тваім
пагуляю з касою.
- Ну, гэтак дык гэтак,
калі не жартуеш.
Сняданак адменны
табе прыгатую.

Сама прыгатую,
сама пачастую,
Сама прасіць буду,
каб з'еў падчыстую...

Я з ночы будзіў
той заспаны світанак,
Па мыслях блудзіў
абяцаны сняданак.

Свой крок запыню
на апошнім пракосе:
Марына з-пад лесу
на снеданне просіць.

Паслаўшы сурвэтку
з ядой у цянёчку,
Сама, як чужая,
прысядзе з краёчку.

Марына, Марына,
якая ж ты ўсё-ткі...
У карых вачах
дабрыня і самотка.

А прагнае сонца
расу так і ліжа.
Марына ка мне
прыхінаецца бліжай...

Пасля запытае,
дальбог, вінавата:
— Якую ж за гэта,
кажы, табе плату?

— Якая мне плата?!
Я сам табе ўдзячны,
Што побач была,
цалавалася смачна...

З М Е С Т

Чалом, жніво! Трыпціх 3	
«Во сюды, ў гэты край, гэты кут...» 6	
Поле 7	
Ноч на палявым стане 9	
Красуе жыта 10	
Лес 11	
«Сасновы бор, высозны бор...» 13	
«Шумі, мая бярозка...» 14	
«Спякотны дзень, а ветрык слабы...» 15	
«На Сожы улетку...» 16	
Я хачу... 17	
«На жвірыстых сплавах...» 18	
«Па алеі па зялёнай...» 19	
Летуценне 20	
«Мо паглядзець, як выйшла рунь...» 22	
«На схіле бабінага лета...» 23	
«Трывогаю набраклі чараты...» 24	
Рабіна 25	
Позняя восень, адзінокая чапля на балоце 27	
Падбіты жораў 29	
«Даспела восень на кустах...» 32	
«Крыніца. Бяроставы коўшык...» 33	

Сустракайце сонейка...	34
Іней	36
Дарога дадому	37
«Мільгае лес, бяжыць дарога...»	39
Зімовы накцюрн	40
«Такія светлыя узоры...»	42
Эцюд, навеяны дарогай	44
«У нас у Гомелі — зіма...»	46
На лыжні	48
Прадчуванне вясны	49
Сакавік	51
Прылятайце на гасцінцы!	52
Шчыруй, вясло!..	54
Гуляла Прыпяць	55
Страляць у песню?	57
Бярозы ля вокан	59
«Паводка нехаця садзіцца ў берагах...»	61
Бусел прыляцеў	62
Шчыміць душа	64
Абапал Сожа...	67
«Застыгла ўсё, як па камандзе «смірна»...»	69
Па лугах хадзіла песня...	70
Двое	72
«Не пытайце, не кажыце...»	74
Рэўнасць	75
«Люблю зязюльку шэрую...»	78
Вішня зацвіла	79
Вяснянка	80
Байдарачкі	81
Зоры па-над Сожам...	83

«Ен залу позіркам акінуў...» 84

Памяць 85

«У гадах васьмідзесятых...» 86

Элегія 87

Марына, Марына... 89

Кірэічык І.

**К 43 3 маіх крыніц: Вершы. — Мн.: Маст. літ.,
1994. — 94 с.**

ISBN 5-340-01272-7.

Іван Кірэічык (нар. у 1935 г. на Палессі) — па прафесіі журналіст. Пабываў у самых розных мясцінах былога Саюза, сустрэкаўся з мноствам цікавых людзей. Уражанні ад гэтых сустрэч увасобіліся ў вершы. Паэт піша пра блізкае і балючае. Трывога за родную зямлю, злавесны цень Чарнобыля не абышлі ягоную творчасць.

К 8820600000 — 045 44—94
М 302 (03) — 94

ББК 84(4Бен)6

Літаратурна-мастацкае выданне

КІРЭЙЧЫК
Іван Аляксандравіч
З маіх крыніц

В е р ш ы

Рэдактар Р. М. Яўсееў. Мастак і мастацкае рэдагаванне А. М. Малышавай. Тэхнічны рэдактар Т. М. Сокал. Карэктар Л. А. Дзядзюля. Здадзена ў набор 15.02.93. Падп. да друку 08.04.94. Фармат 60×90¹/₃₂. Папера афс. № 2. Гарнітура літаратурная. Афсетны друк. Ум. друк. арк. 3,0. Ум. фарб.-адб. 3,13. Ул.-выд. арк. 2,61. Тыраж 1500 экз. Зак. 281. Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Міністэрства культуры і друку Рэспублікі Беларусь. Ліцэнзія ЛВ № 3. 220600. Мінск праспект Машэрава, 11. Друкарня «Перамога». 222310, Маладзечна, вул. Таўлая, 11.

Іван
Кірэйчык
—
З МАІХ
КРЫНІЦ